

een belangrijk deel van onze taak de opvoeding van ons volk tot hoge zedelijke normen.¹ Aan Storm werd vervolgens in *Je Maintiendrai*, het weekblad van de Nederlandse Volksbeweging, verweten dat hij de 'verloedering' van de vrouwelijke sexualiteit niet alleen goedpraatte maar ook bevorderde door het propageren van voorbehoedsmiddelen² – het gebruik van dergelijke middelen werd in *Vrij Nederland* door ds. J. J. Buskes scherp veroordeeld.

De Nederlandse Hervormde Kerk die het in die tijd als haar taak was gaan zien om het Nederlandse volk te 'herkerstenen' (het Christendom moest het gehele openbare leven, met inbegrip van het openbaar onderwijs en de radio, gaan doordringen), uitte zich in gelijke geest: in de Boodschap van de Generale Synode die met Kerstmis '45 in alle hervormde diensten werd voorgelezen, werd 'de genotzucht' die 'brede kringen' zou hebben aangegrepen, 'een uiting van een bijkans barbaarse ondankbaarheid' genoemd en werd voorts gesproken van 'de krampachtige drift, van het leven te halen wat ervan te halen is, die zich o.a. openbaart in een danswoede, welke de zin van de levensvreugde en de heiliging van het lichaam minacht.'³

Opvattingen als deze vonden in brede lagen van het Nederlandse volk weerklank. Veruit de meeste mensen (74 %, zo bleek bij een publieke opinie-onderzoek in mei '47) vonden 'hard werken, zuinig leven en veel sparen' noodzakelijk voor de economische wederopbouw.⁴ Bij andere dergelijke onderzoeken bleek dat een meerderheid er voorstander van was dat echtscheiding zou worden bemoeilijkt (een daartoe strekkend wetsontwerp werd in '55 door het parlement goedgekeurd), dat zij de filmkeuring toejuichte en euthanasie onder alle omstandigheden afwees; elke vorm van geboorteregeling werd in '52 door meer dan 40% van de volwassenen zedelijk ontoelaatbaar genoemd en in hetzelfde jaar nam de Nederlandse Hervormde Kerk in een herderlijk schrijven over het huwelijk ten scherpste stelling tegen masturbatie en tegen de coïtus door verloofden. Niet ten onrechte noemde de historicus J. C. H. Blom de eerste vijf naoorlogsjaren 'jaren van tucht en ascese'⁵ – wel te verstaan: dat waren de normen die werden voorgeschreven. Werden zij steeds gevolgd? Wij betwijfelen het. Een feit was evenwel dat veruit de meeste Nederlanders zich gehoorzaam jegens de overheid gedroegen; dat doen-

¹ A.v., p. 251. ² A.v., p. 252. ³ *Documenten Nederlandse Hervormde Kerk. Verklaringen, kanselafkondigingen, boodschappen, herderlijke brieven en rapporten, uitgevaardigd door of namens de Generale Synode in de jaren 1945–1955* (z.j.), p. 24 (verder aan te halen als: *Doc. Ned. Herv. Kerk*). ⁴ *Herrijzend Nederland*, p. 135. ⁵ *Bijdragen en mededelingen betreffende de geschiedenis der Nederlanden*, IVC, 2 (1981), p. 300.